

VIII. TASHQI IQTISODIY ALOQALAR

Viloyatning tashqi savdo aylanmasi 2023 yilning yanvar-dekabr oylarida 1 202,9 mln.AQSH dollarini yoki o'tgan yilning shu davriga nisbatan 98,2 foizni, shu jumladan, eksport 292,3 mln.AQSH dollarini, o'tgan yilga nisbatan 95,3 foizni, import 910,6 mln.AQSH dollarini, o'tgan yilga nisbatan 99,2 foizni tashkil etdi.

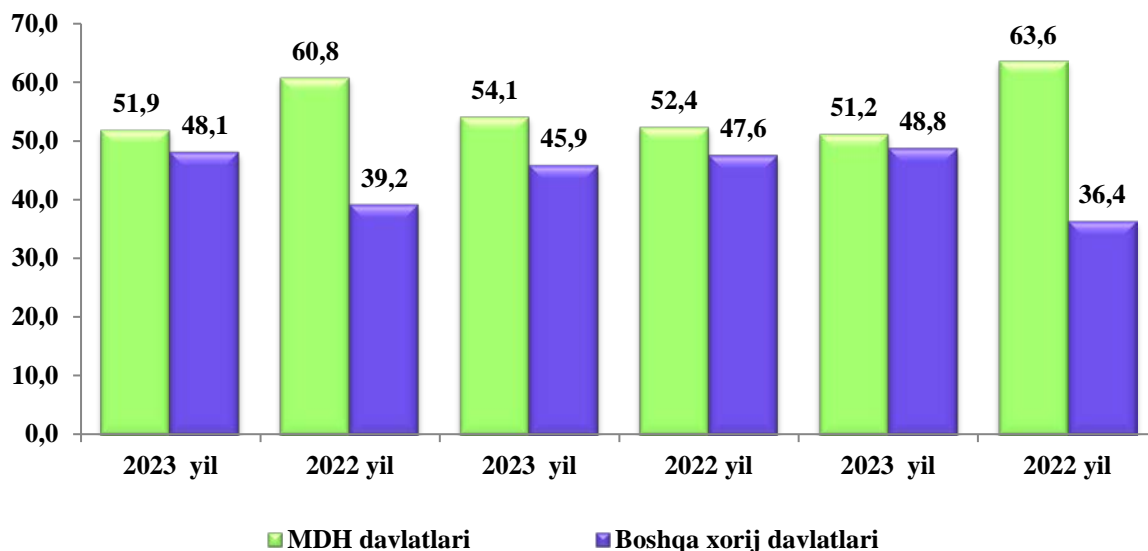
Tashqi savdo saldosini minus - 618,3 mln. AQSH dollari, shu jumladan MDH davlatlari bilan minus -308,3 mln.AQSH dollari va boshqa davlatlar bilan minus -310,0 mln. AQSH dollari tashkil etdi.

2023 yil yanvar-dekabr oylarida MDH va boshqa davlatlar kesimida viloyatning tashqi savdo aylanmasi (mln. AQSH dollari)

	yanvar-dekabr		2022 yil yanvar-dekabr nisbatan, foizda
	2022 yil	2023 yil	
Tashqi savdo aylanmasi	1 224,8	1 202,9	98,2
MDH mamlakatlari	744,5	624,7	83,9
boshqa xorij mamlakatlari	480,3	578,1	120,4
Eksport	306,5	292,3	95,3
MDH mamlakatlari	160,6	158,2	98,5
boshqa xorij mamlakatlari	146,0	134,1	91,9
Import	918,2	910,6	99,2
MDH mamlakatlari	583,9	466,5	79,9
boshqa xorij mamlakatlari	334,4	444,1	132,8
Saldo	-611,7	-618,3	x
MDH mamlakatlari	-423,3	-308,3	x
boshqa xorij mamlakatlari	-188,4	-310,0	x

So‘ngi yillarda hukumatimiz tomonidan sanoat tuzilmasini diversifikatsiya qilishni, eksportni qo‘llab – quvvatlash, import o‘rnini bosuvchi tovar va mahsulotlarni ishlab chiqarishni yanada oshirilishi natijasida eksport tarkibida sezilarli o‘zgarishga erishildi. Jumladan, xom-ashyo eksportidan, qo‘shilgan qiymati yuqori, hamda sarmoya talab tovarlar eksportiga yo‘naltirilgan tashqi savdo amalga oshirilmoqda.

2023 yil yanvar-dekabr oylarida viloyat tashqi savdo aylanmasida MDH va boshqa davlatlarning ulushi

Viloyatimiz rezidentlari tomonidan amalga oshirilgan tashqi savdo operatsiyalarida asosiy ulushlarni Osiyo (57,7 foiz), Yevropa (42,1 foiz) davlatlari egallamoqda va ularning umumiy savdo aylanmasidagi ulushi 99,8 foizni tashkil etmoqda.

Buxoro viloyatining 2023 yil yanvar-dekabr oylarida tashqi savdo aylanmasidagi ulushining 51,9 foizi MDH davlatlariga to‘g‘ri keladi qolgan, 48,1 foizi boshqa davlatlar hissasiga to‘g‘ri keladi. Bu ko‘rsatkichlar 2022 yilda mos ravishda 60,8 foizi MDH davlatlariga to‘g‘ri kelgan bo‘lsa, qolgan 39,2 foizi boshqa davlatlar hissasiga to‘g‘ri keldi. Buxoro viloyatining MDH davlatlari bilan olib borilgan tashqi savdo aylanmasi 2023 yil yanvar-dekabr oylariga 624,7 mln. AQSH dollarni tashkil qilgan bo‘lsa, o‘tgan yilning mos davriga nisbatan 83,9 foizni tashkil qildi. Shundan eksport 98,5 foizni va import 79,9 foizni ko‘rsatdi.

Dunyodagi mamlakatlar orasida eksportda xamkor davlatlar Qozog‘iston, Rossiya, Afg‘oniston, Tojikiston, Turkiya, Xitoy hisoblanib, ularning jami eksportdagi ulushi 75,7 foizni tashkil qiladi, importda esa xamkor davlatlar Turkmaniston, Rossiya, Turkiya, Xitoy, Qozog‘iston davlatlari hisoblanadi va ularning ulushi 84,6 foizni tashkil qiladi.

MDH davlatlari orasida tashqi savdo aylanmasida asosiy xamkorlar Rossiya, Turkmaniston, Qozog‘iston, Tojikiston va Qirg‘iziston davlatlari hisoblanib, ularning jami tashqi savdo aylanmasidagi ulushi 50,3 foizni tashkil qildi. Boshqa davlatlar orasida esa Eron, Turkiya, Xitoy, Germaniya, Afg‘oniston davlatlarining ulushi 40,4 foizni tashkil qildi.

Tashqi savdo aylanmasida nisbatan katta ulushga ega bo‘lgan davlatlar
(2023 yil yanvar–dekabr)

(mln. AQSH dollari)

	<i>Eksport</i>	<i>Import</i>	<i>Tovar aylanmasidagi ulushi, foizda</i>
Rossiya	87,9	325,6	34,4
Xitoy	18,8	269,3	24,0
Turkmaniston	11,3	75,9	7,2
Turkiya	21,8	52,5	6,2
Qozog‘iston	17,4	47,2	5,4
Afg‘oniston	53,9	0,3	4,5
Eron	5,2	34,6	3,3
Germaniya	7,1	22,4	2,5
Tojikiston	21,5	2,7	2,0
Qirg‘iziston	12,1	3,6	1,3
Litva	0,5	14,0	1,2
Hindiston	7,9	5,0	1,1
Polsha	5,0	6,1	0,9
Belorus	0,2	9,2	0,8
Koreya	0,2	7,8	0,7

Viloyatning 2023 yil yanvar-dekabr oylarida tashqi savdoda eng asosiy hamkor davlatlari Rossiya (34,4 foiz), Turkmaniston (7,2 foiz), Xitoy (24,0 foiz), Turkiya (6,2 foiz) hisoblanib, ularning jami tashqi savdo aylanmasidagi ulushi (71,8 foiz)ni tashkil qiladi.

MDH mamlakatlari bilan tashqi savdo aylanmasi

(mln. AQSH dollari)

	<i>Eksport</i>		<i>Import</i>	
	<i>yanvar-dekabr</i>		<i>yanvar-dekabr</i>	
	<i>2022 yil</i>	<i>2023 yil</i>	<i>2022 yil</i>	<i>2023 yil</i>
Jami	160,6	158,2	583,9	466,5

shu jumladan:

Ozarbayjon	2,5	4,0	2,5	0,8
Armaniston	0,02	0,1	-	-
Belorisiya	0,8	0,1	7,6	9,2
Qozog‘iston	24,4	17,4	89,5	47,2
Qirg‘iziston	31,8	12,1	3,3	3,6
Moldova	0,3	0,3	-	0,9
Rossiya	77,0	87,9	259,6	325,6
Tojikiston	9,6	21,5	4,5	2,7
Turkmaniston	9,4	11,3	214,2	75,9
Ukraina	4,8	3,5	2,6	0,6

Viloyatning eksport tarkibida barcha tovarlar va xizmatlar guruhlar bo'yicha o'sishi kuzatilmoqda. Sanoat tovarlari eksporti o'tgan yilning shu davriga nisbatan 2,8 foizga, xizmatlar eksporti 61,1 foizga va turli xil tayyor buyumlar 85,0 foizga o'sgan.

Import tarkibining umumiy hajmidan 37,1 foizni mineral yoqilg'i, yog'lash moylari va shunga o'xshash materiallar, 40,0 foizini mashinalar va transport asbob-uskunalar tashkil qiladi.

2023 yil yanvar-dekabr oylarida eksport-import tarkibi

(mln. AQSH dollari)

	<i>2022 yil</i>	<i>2023 yil</i>	<i>2022 yil yanvar- dekabrga nisbatan, foizda</i>
Eksport tarkibi	306,5	292,3	95,3
Oziq-ovqat mahsulotlari va tirik hayvonlar	35,4	20,4	57,6
Ichimliklar va tamaki	2,3	3,1	137,4
Nooziq-ovqat xomashyo, yoqilg'idan tashqari	22,0	11,1	50,2
Mineral yoqilg'i, yog'lash moylari va shunga o'xshash materiallar	62,2	59,0	94,9
Hayvon va o'simliklar moylari (yog'lari), yog'lar va mumlar	1,1	0,1	13,0
Kimyoviy vositalar va boshqa toifalarga kiritilmagan shunga o'xshash mahsulotlar	8,5	7,6	90,1
Asosan material turiga qarab klassifikatsiyalangan sanoat	123,3	126,8	102,8
Mashinalar va transport asbob-uskunalar	31,8	29,9	94,1
Turli xil tayyor buyumlar	8,3	15,3	185,0

*Buxoro viloyatining
ijtimoiy-iqtisodiy holati*

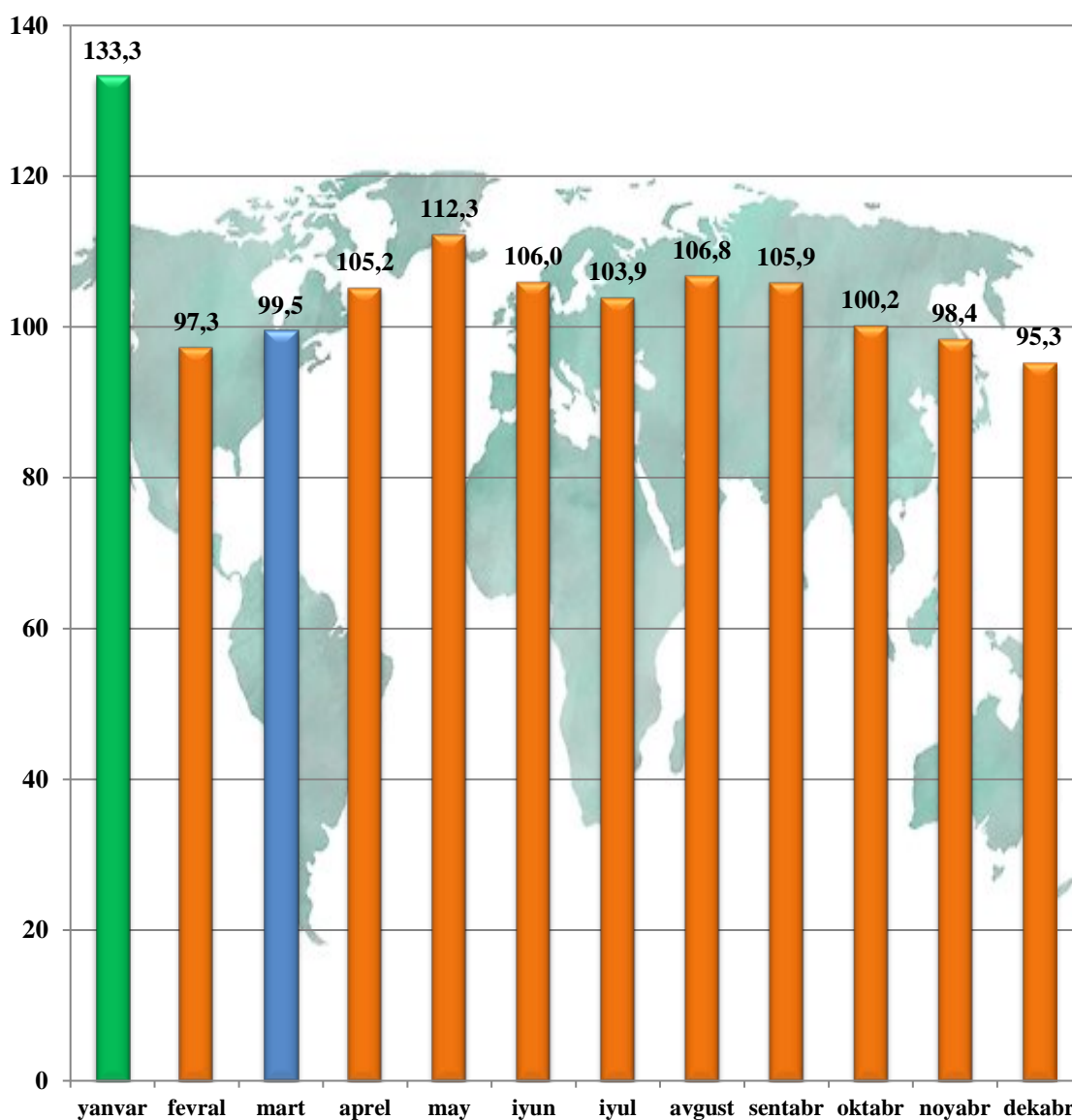
	<i>2022 yil</i>	<i>2023 yil</i>	<i>2022 yil yanvar- dekabrga nisbatan, foizda</i>
Xizmatlar	11,8	19,0	161,1
Import tarkibi	1 224,8	1 202,9	98,2
Oziq-ovqat mahsulotlari va tirik hayvonlar	24,8	22,7	91,3
Ichimliklar va tamaki	0,4	0,1	21,4
Nooziq-ovqat xomashyo, yoqilg'idan tashqari	30,3	24,0	79,2
Mineral yoqilg'i, yog'lash moylari va shunga o'xshash materiallar	383,7	337,7	88,0
Hayvon va o'simliklar moylari (yog'lari), yog'lar va mumlar	1,4	1,0	69,5
Kimyoviy vositalar va boshqa toifalarga kiritilmagan shunga o'xshash mahsulotlar	82,5	84,6	102,6
Asosan material turiga qarab klassifikatsiyalangan sanoat	66,2	63,2	95,5
Mashinalar va transport asbob-uskunalar	308,3	364,6	118,3
Turli xil tayyor buyumlar	20,3	12,8	63,0
Xizmatlar	0,4	0,0	0,5

Viloyatimizda tashqi savdoni qo'llab-quvvatlash hamda MDH davlatlari bilan ushbu sohadagi hamkorlikni yanada mustahkamlash bo'yicha olib borilayotgan chora-tadbirlar natijasida 2023 yil yanvar-dekabr oylarida tashqi savdo aylanmasida MDH davlatlarining ulushi 51,9 foizni tashkil etib, hamda tashqi savdo aylanmasi o'tgan yilning shu davriga nisbatan 83,9 foizni tashkil qiladi.

Tashqi iqtisodiy faoliyat

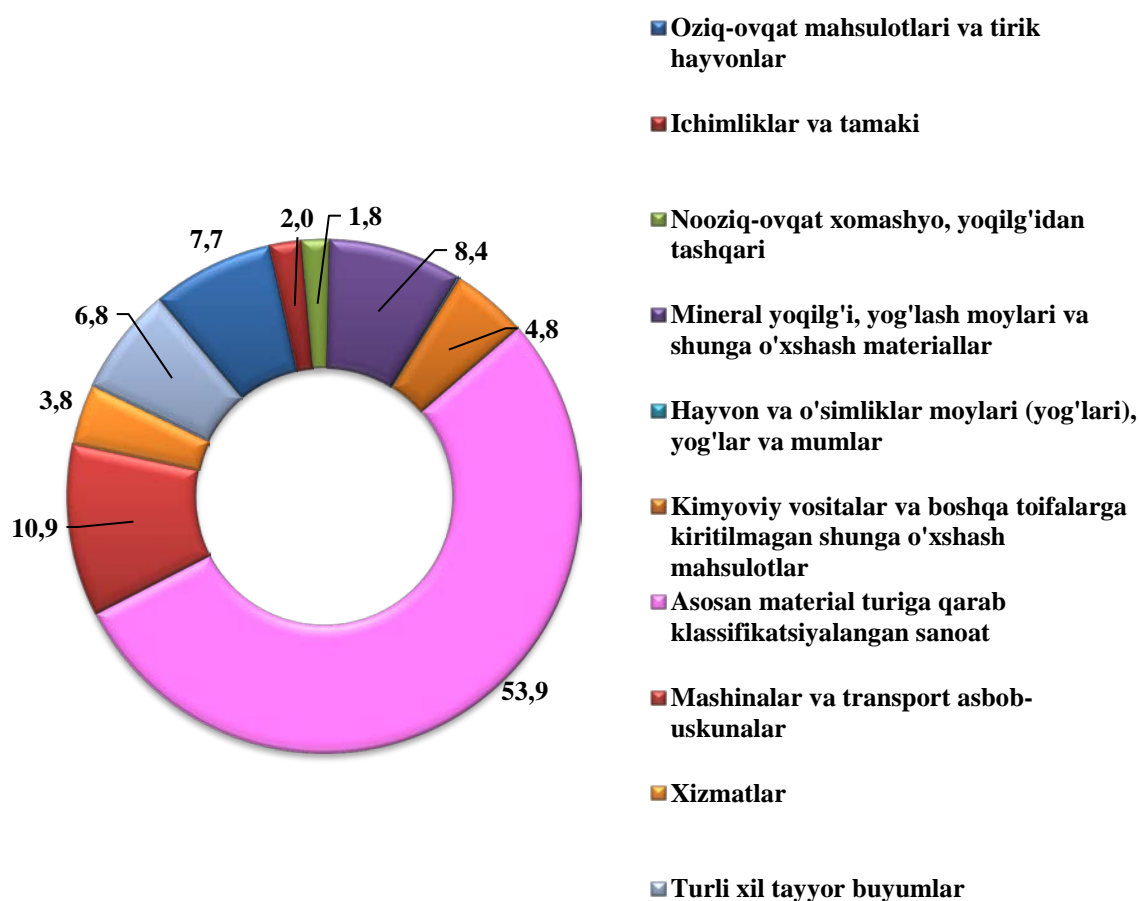
Boshqa xorijiy davlatlarning viloyatimiz tashqi savdo aylanmasidagi ulushi 2023 yil yanvar- dekabr oylarida 48,1 foizni tashkil qilgan bo'lsa, o'tgan yilning ushbu davrida esa tashqi savdo aylanmasidagi ulushi 39,2 foizga etdi. O'tgan yilning mos davriga nisbatan 8,9 foizga ko'paydi.

Tovar va xizmatlar eksportining o'sish sur'atlari dinamikasi
(2023 yil; o'tgan yilga nisbatan, foiz)

2023 yil yanvar-dekabr oylarida eksport qilingan tovarlar va xizmatlar tarkibining tahlili shuni ko'rsatmoqdaki, tovarlar va xizmatlar tarkibida o'tgan yilning shu davriga nisbatan sezilarli o'zgarishlar qayd etildi.

2023 yil yanvar-dekabr oylarida MDH amalga oshirilgan eksport tarkibi
(jamiga nisbatan foizda)

Xizmatlar eksporti hajmi 20,5 mln.AQSH dollarini yoki eksport hajmining 7,0 foizni tashkil etib, o'tgan yilning shu davriga nisbatan 12,6 foizga ko'payganligi kuzatildi. Xizmatlar eksporti tarkibining asosiy ulushi transport xizmatlari, turizm xizmatlari, telekommunikatsiya, kompyuter va axborot xizmatlari hamda moliyaviy xizmatlar hissasiga to'g'ri keladi.

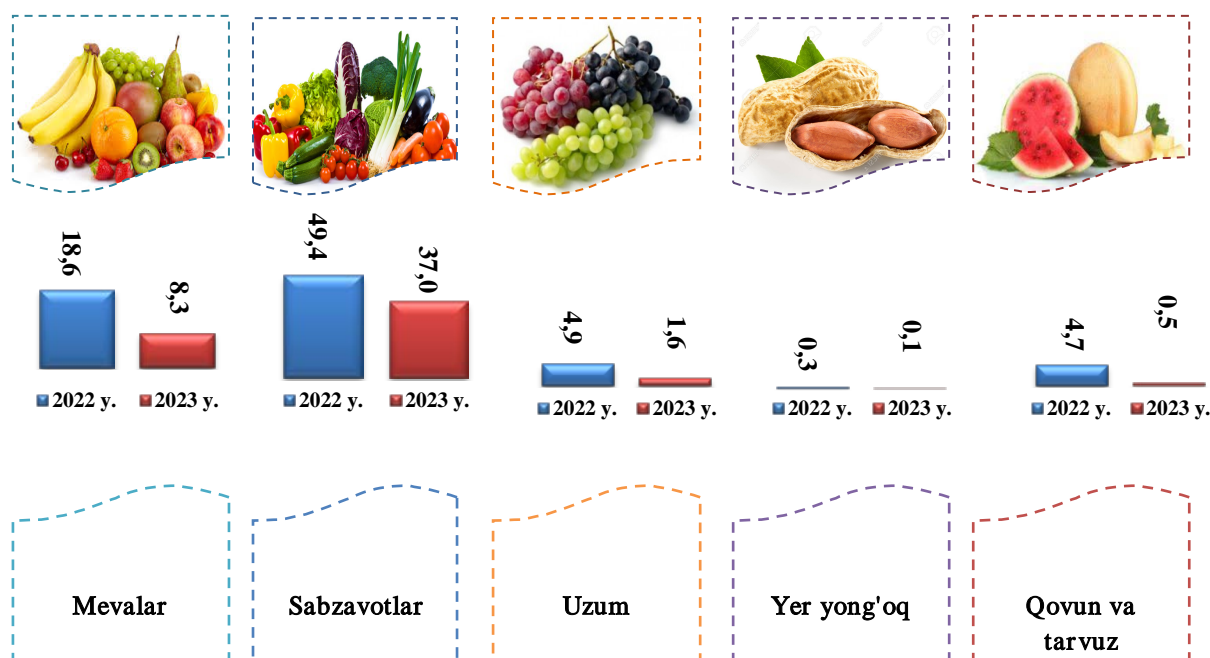
Meva-sabzavot mahsulotlari eksporti

2023 yil yanvar-dekabr oylarida jami 45,3 ming tonnadan ziyod meva-sabzavot mahsulotlari 15,4 mln.AQSH dollariga eksport qilindi o'tgan yilning shu davriga nisbatan 46,3 foiz)ga kamaydi. Meva-sabzavot mahsulotlarining eksport tarkibiga qaralsa, yanvar-dekabr oylarida 37,0 ming tonna sabzavotlar 10,7 mln.AQSH dollariga eksport qilingan.

Shuningdek, 8,3 ming tonna meva va rezavorlar 4,7 mln.AQSH dollariga eksport qilingan bo'lib, eksport hajmi o'tgan yilning mos davriga nisbatan 6,7 mln.AQSH dollariga kamaygan.

Shuni aytib o'tish joizki, mamlakatimizda eksport salohiyatini kengaytirish, yangi bozorlarni o'zlashtirish natijasida meva-sabzavot mahsulotlari, uzum, poliz, dukkakli ekinlar, shuningdek, quritilgan sabzavot va mevalarni eksport qilish hajmi oshib bormoqda. Jumladan, 2023 yilning yanvar-dekabr oylarida meva-rezavorlar hamda sabzavotlar eksport hajmi 15,4 mln.AQSH dollariga yetdi (o'tgan yilning mos davriga nisbatan 46,3 foizga kamaydi).

Meva-sabzavot mahsulotlarining tarkibi *yanvar-dekabr oylari (ming t.)*

**Viloyatda etishtirilgan meva va sabzavot mahsulotlarining asosiy bozorlari eksport
geografiyasi**

<i>Davlat nomi</i>	<i>2022 yil yanvar-dekabr</i>			<i>2023 yil yanvar- dekabr</i>		
	<i>ming tonna</i>	<i>mln AQSH dollari</i>	<i>ulushi, foiz</i>	<i>ming tonna</i>	<i>mln AQSH dollari</i>	<i>ulushi, foiz</i>
Qozog‘iston	58,8	17,9	62,6	34,8	7,8	50,6
Rossiya	4,3	4,3	15,0	6,2	3,7	24,0
Boshqa davlatlar	4,9	6,4	22,4	4,3	3,9	25,4

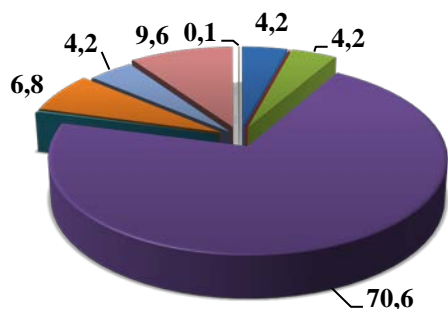
2023 yil yanvar-dekabr oylarida import hajmi 910,6 mln.AQSH dollariga (o‘shish sur‘ati 99,2 foiz) teng bo‘ldi. Import tarkibida eng katta ulush mineral yoqilg‘i, yog‘lash moylari va shunga o‘xshash materiallar (37,1 foiz) va Mashinalar va transport asbob-uskunalar (40,0 foiz) guruhlari hisobiga to‘g‘ri keladi.

Import tarkibi
(2023 yil yanvar-dekabr)

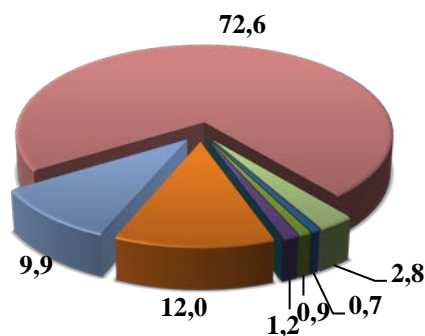
	<i>Mln.AQSH doll.</i>	<i>2022 yil yanvar- dekabrga nisbatan, foizda</i>	<i>Jamiga nisbatan, foizda</i>
Import	910,6	99,2	100,0
Oziq-ovqat mahsulotlari va tirik hayvonlar	22,7	91,3	2,5
Ichimliklar va tamaki	0,1	15,8	-
Nooziq-ovqat xomashyo, yoqilg‘idan tashqari	24,0	79,2	2,6
Mineral yoqilg‘i, yog‘lash moylari va shunga o‘xshash materiallar	337,7	88,0	37,1
Hayvon va o‘simliklar moylari (yog‘lari), yog‘lar va mumlar	1,0	69,2	0,1
Kimyoviy vositalar va boshqa toifalarga kiritilmagan shunga o‘xshash mahsulotlar	84,6	102,6	9,3
Asosan material turiga qarab klassifikatsiyalangan sanoat	63,2	95,5	6,9
Mashinalar va transport asbob-uskunalar	364,7	118,3	40,0
Turli xil tayyor buyumlar	12,8	63,0	1,4

**2023 yil yanvar-dekabr oylarida MDH va boshqa xorij davlatlari bilan
amalga oshirilgan import tarkibi, (foizda)**

MDH davlatlari

Boshqa xorij davlatlari

- Oziq-ovqat mahsulotlari va tirik hayvonlar
- Ichimliklar va tamaki
- Nooziq-ovqat xomashyo, yoqilg'idan tashqari
- Mineral yoqilg'i, yog'lash moylari va shunga o'xshash materiallar
- Hayvon va o'simliklar moylari (yog'lari), yog'lar va mumlar
- Kimyoviy vositalar va boshqa toifalarga kiritilmagan shunga o'xshash mahsulotlar
- Asosan material turiga qarab klassifikatsiyalangan sanoat
- Mashinalar va transport asbob-uskunalar
- Turli xil tayyor buyumlar
- Xizmatlar
- Boshqalar

MDH va boshqa davlatlar bilan amalga oshirilgan import tarkibi

(2023 yil yanvar-dekabr)

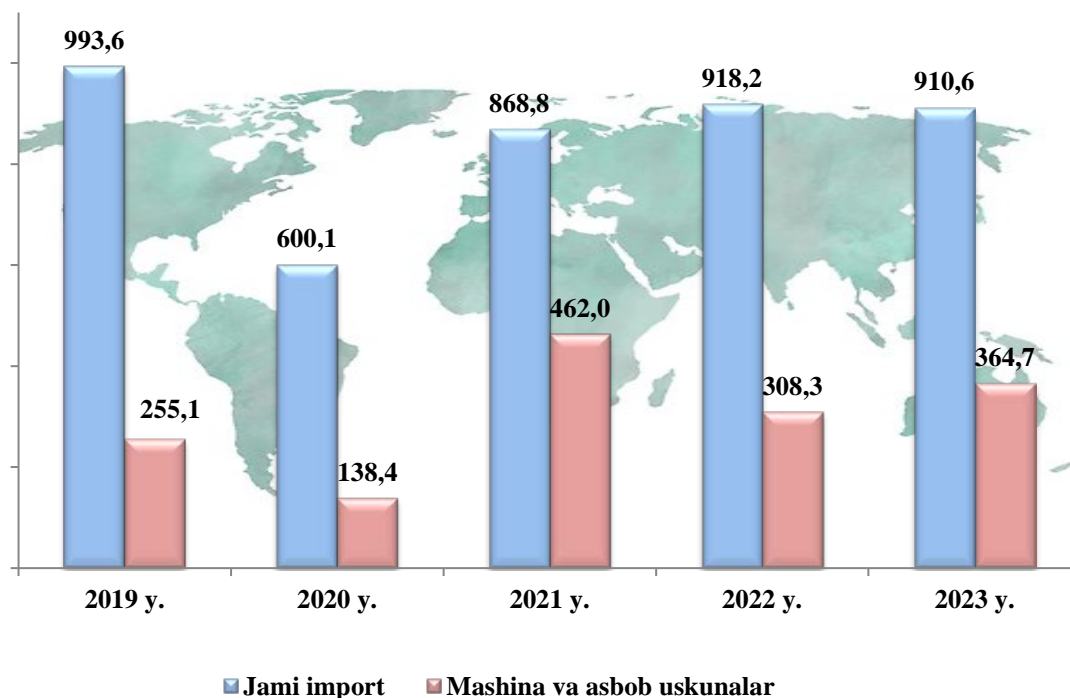
	<i>MDH davlatlari</i>		<i>Boshqa davlatlar</i>	
	<i>mln AQSH doll.</i>	<i>Jamiga nisbatan, foizda</i>	<i>mln AQSH doll.</i>	<i>Jamiga nisbatan, foizda</i>
Import	470,6	100,0	440,1	100,0
Oziq-ovqat mahsulotlari va tirik hayvonlar	19,7	4,2	2,9	0,7
Ichimliklar va tamaki	0,1	-	-	-
Nooziq-ovqat xomashyo, yoqilg'idan tashqari	20,0	4,2	4,0	0,9
Mineral yoqilg'i, yog'lash moylari va shunga o'xshash materiallar	332,4	70,6	5,3	1,2
Hayvon va o'simliklar moylari (yog'lari), yog'lar va mumlar	1,0	0,2	-	-
Kimyoviy vositalar va boshqa toifalarga kiritilmagan shunga o'xshash mahsulotlar	31,9	6,8	52,7	12,0
Sanoat tovarlar	19,9	4,2	43,3	9,9
Mashinalar va transport asbob-uskunalar	45,0	9,6	319,6	72,6
Turli xil tayyor buyumlar	0,6	0,1	12,2	2,8

2023 yil yanvar-dekabr oylarida viloyatimizga 70 ga yaqin xorijiy davlatlar bilan tovar va xizmatlar importi amalga oshirilgan. Shulardan 20 ta eng yirik bo'lgan Turkmaniston, Rossiya Federatsiyasi, Turkiya, Xitoy Xalq Respublikasi, Germaniya, Qozog'iston va Eron kabi hamkor davlatlardan jami import hajmi 894,4 mln.AQSH.dollariga teng. Bu esa umumiy import hajmining 98,2 foizini tashkil qiladi.

Tashqi iqtisodiy faoliyat

Mashina va uskunalar importi dinamikasi

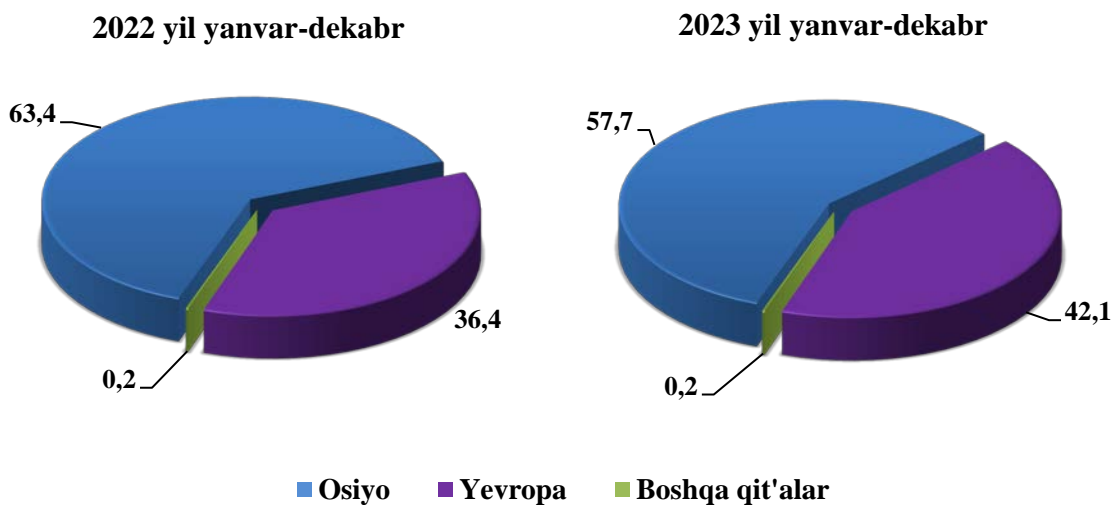
(yanvar-dekabr oylari; mln.AQSH dollari)

Mashina va asbob uskunalar importining ortib borishi to'g'ridan to'g'ri investitsiyalarning o'zlashtirilishi, ishlab chiqarish quvvatlarini tashkil qilinishi va modernizatsiya qilinishida o'z aksini topadi.

Tashqi savdo aylanmasining qit'alar bo'yicha tarkibi

(umumiy hajmga nisbatan, foiz hisobida)

Statistik ko'rsatkichlarga izohlar

Tovar – har qanday ko'chma mulk, shu jumladan valyuta va valyuta qimmatliklari, elektr, issiqlik va boshqa energiya turlari, transport vositalari (yo'lovchilar va tovarlar tashish uchun ishlatiladigan transport vositalari, shu jumladan konteynerlar va boshqa transport uskunalari bundan mustasno), intellektual mulk ob'ektlari.

Tovarlar eksporti – agar qonunchilikda boshqa tartib ko'zda tutilmagan bo'lsa, tovarlarni O'zbekiston Respublikasi bojxona chegarasidan qaytarib olib kirish majburiyatisiz olib chiqish.

Reeksport – xorijiy tovarlar bojxona hududidan olib chiqiladigan bojxona rejimi.

Tovarlar importi – tovarlarni O'zbekiston Respublikasi bojxona chegarasidan qaytarib olib chiqish majburiyatisiz olib kirish.

Reimport – bojxona hududidan eksport rejimida olib chiqilgan O'zbekiston Respublikasi tovarlari O'zbekiston Respublikasining Bojxona kodeksida ko'rsatilgan muddatda (olib chiqilgan paytdan boshlab o'n yil ichida) qaytarib olib kiriladigan rejim.

Tashqi savdo aylanmasi – mamlakatning muayyan davrdagi eksport va import qiymatlari summasi.

Tovarlar kelib chiqqan mamlakat – tovar to'liq ishlab chiqarilgan yoki etarli darajada qayta ishlov berilgan mamlakat (tovar etarli darajada qayta ishlov berilgan mamlakat “Bojxona tarifi to'g'risida”gi O'zbekiston Respublikasi qonunining 26 - moddasiga asosan aniqlanadi).

Tovarlarning belgilangan manzili – yuklab jo'natish paytida tovar etkazib berilishi belgilangan mamlakat sifatida ma'lum bo'lgan mamlakat.

Tovarlarning statistik qiymati – shartnoma valyutasidan qat'iy nazar yagona bazisga keltirilgan shartnoma bo'yicha tovarlar qiymati.

SIF (qiymat, sug'urtalash, fraxt) – tovarlarni sotish sharti bo'lib, unga ko'ra tovar narxiga uning qiymati va tovarni sug'urtalash hamda import qiluvchi mamlakat portigacha etkazib berish xarajatlari kiritiladi.

SIP (tashish va sug'urtalash) – tovarlarni sotish sharti bo'lib, unga ko'ra tovar narxiga uning qiymati va tovarni sug'urtalash hamda import qiluvchi mamlakatning chegarasidagi belgilangan joygacha etkazib berish xarajatlari kiritiladi.

FOB (bortda erkin) – tovarni sotish sharti bo'lib, unga ko'ra tovar narxiga uning qiymati va tovarni kema bortigacha etkazib berish va yuklash xarajatlari kiritiladi.

DAF (chegaragacha etkazib berish) – tovarni sotish sharti bo'lib, unga ko'ra tovar narxiga uning qiymati va tovarni belgilangan joygacha yoki eksport qiluvchi mamlakat chegarasidagi joygacha yoxud qo'shni mamlakat chegarasigacha etkazib berish xarajatlari kiritiladi.

Xizmatlar (ishlar) eksporti — O'zbekiston Respublikasining rezidentlari tomonidan norezidentlarga, iqtisodiy geografik joylashuvidan qat'i nazar, ko'rsatilgan xizmatlar (bajarilgan ishlar).

Xizmatlar (ishlar) importi — norezidentlar tomonidan O'zbekiston Respublikasi rezidentlariga, iqtisodiy geografik joylashuvidan qat'i nazar, ko'rsatilgan xizmatlar (bajarilgan ishlar).